

ความเห็นต่อการวางแผนพัฒนาระบบไฟฟ้า¹

โดย ชื่นชม สง่าราศรี กริเซน

1. กรอบในการวางแผนลงทุนพัฒนาระบบไฟฟ้า

ในการวางแผนพัฒนาระบบไฟฟ้าควรเป็นไปตามกรอบและวัตถุประสงค์ ดังนี้

1.1. สอดคล้องกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

หลักเศรษฐกิจพอเพียง² คือ การยึดหลักคุณธรรมและธรรมาภิบาล ปรับเศรษฐกิจและระบบตลาดภายใต้กรอบความยั่งยืนพอดี เน้นความสัมพันธ์ภาครัฐ และภาคประชาชน เพื่อให้เกิดความสันติสุข (สังคมไม่ขัดแย้งและแตกแยก) ทั้งนี้ โดยทั่วไปหลักธรรมาภิบาลมีองค์ประกอบหลัก คือ การเข้าถึงข่าวสารและความโปร่งใส การรับผิดชอบต่อสาธารณะ และการมีส่วนร่วม

1.2. วัตถุประสงค์ตามแนวนโยบายของกระทรวงพลังงาน

- จัดทำให้เพียงพอต่อการรักษาความมั่นคงของระบบ ภายใต้การบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ
- เน้นต้นทุนต่ำสุด (ต้นทุนทางเศรษฐศาสตร์) เพื่อไม่ให้เป็นภาระต่อผู้ใช้ไฟฟ้า
- กระจายความเสี่ยงทั้งด้านความมั่นคงเชื้อเพลิงและราคา

2. ปัญหา / จุดบกพร่องเชิงโครงสร้างของระบบการวางแผนในปัจจุบัน

หากไม่แก้ไข ปัญหา/จุดบกพร่องเหล่านี้จะทำให้การวางแผนไม่สามารถบรรลุหลักการ/วัตถุประสงค์ในข้อ 1 ได้

2.1. การพยากรณ์การใช้ไฟฟ้า

2.1.1. ขาดระบบการรับผิดชอบต่อสาธารณะ (Accountability)

ในการพยากรณ์การใช้ไฟฟ้า ยังขาดกลไกในการตรวจสอบข้อมูล และในกรณีที่ผิดพลาด ความเสี่ยงและภาระที่เกิดขึ้นจะถูกเกลี้ยและส่งผ่านไปยังผู้ใช้ไฟฟ้าโดยรวม ทางที่ดีควรมีกลไกในการรับผิดชอบต่อสาธารณะ เช่น ให้ผู้ใช้ไฟฟ้ายาใหญ่ มีส่วนร่วมในการจัดการและวางแผนการใช้และจัดหาไฟฟ้าโดยตรง

2.1.2. อ้างอิงข้อมูลการไฟฟ้าเป็นหลัก แต่การไฟฟ้ามีความขัดแย้งทางผลประโยชน์

¹ พัฒนาเพิ่มเติมจากข้อคิดเห็นที่ได้นำเสนอในการประชุมเตรียมการเพื่อรับฟังความคิดเห็นจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เรื่อง แผนพัฒนากำลังผลิตไฟฟ้าของประเทศไทย (PDP 2006) เมื่อวันที่ 24 พฤศจิกายน 2549 ณ สำนักงานนโยบายและแผนพลังงาน

² จากการบรรยายของ พล.อ. สุรยุทธ์ จุลานนท์ นายกรัฐมนตรี วันที่ 12 พ.ย. 49 (ที่มา : นสพ. มติชน วันที่ 13 พ.ย. 49)

ภายใต้เกณฑ์การเงินและโครงสร้างค่าไฟฟ้าปัจจุบัน การไฟฟ้ายังลงทุน หรือ ยิ่งขาย ไฟฟ้ามาก ก็ยังมีรายได้มาก ทำให้การไฟฟ้ามีแรงจูงใจที่จะทำให้ตัวเลขการพยากรณ์ สูงกว่าค่าที่ควรเป็น

2.1.3. ขาดการเชื่อมโยงข้อมูลพื้นฐาน

การพยากรณ์ความต้องการใช้ไฟฟ้าในปัจจุบันขาดการเชื่อมโยงข้อมูลพื้นฐาน เช่น การอ้างอิงผลการสำรวจพฤติกรรมการใช้ในภาคครัวเรือน ซึ่งจะทำให้ไม่สามารถ ประเมินพฤติกรรมการใช้ที่เปลี่ยนแปลงไปจากการตอบสนองนโยบายของรัฐ เช่น มาตรการประหยัดพลังงาน โครงสร้างค่าไฟฟ้าแบบ TOU เป็นต้น

2.2. การจัดหา

2.2.1. ไม่พิจารณาทางเลือกอย่างรอบด้านและเท่าเทียม

ที่ผ่านมา พิจารณาเฉพาะทางเลือกที่เป็นโครงการขนาดใหญ่แบบรวมศูนย์ ทางเลือก อื่น ๆ เช่น การประหยัดพลังงาน การใช้พลังงานอย่างมีประสิทธิภาพ การผลิตไฟฟ้า จากพลังงานหมุนเวียน และการผลิตไฟฟ้าระบบ Cogeneration ไม่ได้ถูกนำมา พิจารณาเป็นทางเลือกในการจัดหาอย่างแท้จริง

2.2.2. ไม่มีการประเมินศักยภาพของพลังงานทางเลือกที่จะเกิดขึ้น เช่น โรงไฟฟ้าพลังงาน หมุนเวียน และ โรงไฟฟ้าระบบ Cogeneration อันเป็นผลจากการส่งเสริมของ นโยบายรัฐอย่างจริงจัง ซึ่งเกรงว่าจะมีผลทำให้เกิดการลงทุนขยายระบบเกินความ จำเป็น ก่อให้เกิดภาระต่อผู้บริโภค

2.3. โครงสร้างราคา/ต้นทุนของระบบไฟฟ้า

2.3.1. ราคาเชื้อเพลิงที่ใช้ในการวางแผนไม่อยู่บนฐานเดียวกัน

ในการวางแผนควรใช้หลักการต้นทุนหน่วยสุดท้าย (Marginal Cost) ในปัจจุบันราคา เชื้อเพลิงสำหรับการเปรียบเทียบต้นทุนในการคัดเลือกโรงไฟฟ้าที่ใช้ในการทำแผน PDP ใช้หลัก Marginal Cost ยกเว้น เชื้อเพลิงก๊าซธรรมชาติ ดังนั้นจึงควรมีการปรับให้ มีการใช้หลักการเดียวกัน แม้ว่าราคาก๊าซฯจริงที่ส่งผ่านผู้บริโภคจะเป็นราคา Pool Price มิเช่นนั้น จะไม่สามารถสะท้อนถึงภาระราคาก๊าซฯที่สูงขึ้นต่อระบบ และ ผู้บริโภคโดยรวมจากการใช้ก๊าซธรรมชาติเพิ่มขึ้น นอกจากนี้ ควรมีการเปิดเผยข้อมูล จากประมาณการของเชื้อเพลิงแหล่งต่าง ๆ ให้ชัดเจน เพื่อให้ง่ายแก่การตรวจสอบด้วย

2.3.2. ยังใช้ต้นทุนทางการเงินแทนที่จะเป็นต้นทุนทางเศรษฐศาสตร์ ซึ่งรวมต้นทุนทาง สังคม และทางสิ่งแวดล้อม (Externality Costs) ด้วย ทั้งนี้ สำหรับประเทศไทยยังไม่มี การประเมินต้นทุนดังกล่าว จึงทำให้การเปรียบเทียบต้นทุนการผลิตไม่เป็นธรรม กล่าวคือ การใช้เชื้อเพลิงฟอสซิลดูเหมือนว่าจะมีต้นทุนที่ต่ำกว่า เพราะไม่ได้คำนวณ รวมผลกระทบทางสังคมและสิ่งแวดล้อมที่ผลักให้ผู้ได้รับผลกระทบเป็นผู้รับภาระ

อันนำมาสู่การลงทุนสร้างโรงไฟฟ้าฟอสซิลมากเกินไปกว่าระดับที่เหมาะสมทาง เศรษฐศาสตร์ ซึ่งปัญหานี้หากได้รับการแก้ไขจะทำให้ลดการถกเถียงของสังคม ใน เรื่องการยอมรับเชื้อเพลิงที่ไม่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

2.3.3. ภาระต้นทุนในการดูแลสิ่งแวดล้อมตามมาตรฐานสิ่งแวดล้อมของแต่ละเชื้อเพลิงไม่ เท่าเทียม การที่มาตรฐานไม่เท่าเทียมกัน ถือเป็นทางเลือกปฏิบัติหรืออุดหนุนผู้ลงทุน สร้างโรงไฟฟ้าที่ใช้เชื้อเพลิงที่ไม่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ดังนั้น ทางที่ดีจึงควรมีการ ทบทวนมาตรฐานการระบายสารเจือปนออกจากโรงไฟฟ้าให้มีความเท่าเทียมกัน โดยพิจารณาถึงผลกระทบต่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อมของชุมชนที่ได้รับผลกระทบ เป็นหลัก ทั้งนี้ผู้ปฏิบัติงานก็ควรเข้าใจด้วยว่าอาจต้องรับภาระต้นทุนที่สูงขึ้นจาก มาตรฐานทางสิ่งแวดล้อมที่เข้มงวดขึ้น

ประเภทและขนาดของโรงไฟฟ้า	ค่าปริมาณของสารเจือปนในอากาศ		
	SO ₂ (ส่วนในล้านส่วน)	NO _x (ส่วนในล้านส่วน)	ฝุ่นละออง (มิลลิกรัมต่อ ลูกบาศก์เมตร)
โรงไฟฟ้าเก่าทุกขนาดที่ใช้ถ่านหินเป็นเชื้อเพลิง	700	400	300
โรงไฟฟ้าใหม่ที่ใช้ถ่านหินเป็นเชื้อเพลิง ไม่เกิน 300 เมกกะวัตต์	640	350	120
โรงไฟฟ้าใหม่ ที่ใช้น้ำมันเป็นเชื้อเพลิง ไม่เกิน 300 เมกกะวัตต์	640	180	120
โรงไฟฟ้าใหม่ทุกขนาด ที่ใช้ก๊าซธรรมชาติเป็นเชื้อเพลิง	640	180	60
โรงไฟฟ้าใหม่ทุกขนาด ที่ใช้ชีวมวลเป็นเชื้อเพลิง	60	200	120

ที่มา : ประกาศกระทรวงอุตสาหกรรม เรื่อง กำหนดค่าปริมาณของสารเจือปนในอากาศที่ระบายออก จากโรงงานผลิต ส่ง หรือ จำหน่าย พลังงานงานไฟฟ้า พ.ศ. 2547

อย่างไรก็ตาม แม้จะมีการดูแลตามมาตรฐาน แต่ก็ยังมีสารเจือปนที่ระบายออกมาได้โดยถูก กฎหมาย ซึ่งจะกลายเป็นภาระทางสุขภาพ สิ่งแวดล้อม และเศรษฐกิจที่ผู้ได้รับผลกระทบต้องรับ อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ จึงควรมีมาตรการเพิ่มเติมในการดูแลผู้ได้รับผลกระทบที่เหมาะสมและเป็น ธรรมด้วย

2.3.4 ขาดข้อมูล/การแยกแยะต้นทุนระบบส่ง/จำหน่าย ที่ชัดเจน เพื่อสามารถเปรียบเทียบ ระหว่าง **Distributed Generation** และ **Centralized Generation** เนื่องจากการ แยกแยะต้นทุนการผลิต ระบบส่ง และระบบจำหน่ายอย่างชัดเจนจะทำให้ เปรียบเทียบต้นทุนการผลิต ส่ง และจำหน่าย ระหว่างมาตรการการจัดการด้านการใช้

พลังงาน (DSM)การผลิตไฟฟ้าแบบ Distributed Generation และแบบCentralized Generation ได้อย่างชัดเจน และเป็นธรรมชาติ

2.4 การกระจายความเสี่ยงเชิงเพอิลิง

2.4.1 ขาดการประเมินความเสี่ยงด้านราคาอย่างเป็นระบบ

ในธุรกิจอุตสาหกรรมอื่นที่มีการแข่งขัน ความผันผวนของราคาต้นทุนการผลิตถือเป็นความเสี่ยงที่จะต้องคำนึงถึงในการวางแผนการผลิต สำหรับกิจการไฟฟ้า ซึ่งเป็นกิจการที่ผูกขาดและสามารถส่งผ่านความเสี่ยงไปยังผู้บริโภคได้ ที่ผ่านมายังไม่มีการคำนึงถึงความเสี่ยงนี้อย่างเป็นระบบ แต่เนื่องจากความเสี่ยงนี้มีผลกระทบต่อทั้งผู้บริโภค และภาคเศรษฐกิจโดยรวม ในต่างประเทศจึงได้มีการริเริ่มนำเอาแนวการวิเคราะห์ Portfolio Analysis³ มาใช้เป็นเครื่องมือหนึ่งในการวางแผนการจัดการความเสี่ยงในการกระจายเชิงเพอิลิง ซึ่งน่าจะเป็นประโยชน์สำหรับประเทศไทย เพราะที่ผ่านมการกำหนดสัดส่วนที่เหมาะสมของเชิงเพอิลิงต่าง ๆ ยังไม่มีหลักการรองรับที่ชัดเจน

2.4.2 ขาดกลไกในการจัดการความเสี่ยงด้านการจัดหา

การพึ่งพิงแหล่งพลังงานนำเข้า ซึ่งรวมถึงพลังงานน้ำ และก๊าซธรรมชาติ จำเป็นต้องประเมินถึงความเสี่ยงทางการเมือง ความมั่นคงของรัฐบาล และระบบเศรษฐกิจของประเทศที่ส่งพลังงาน รวมทั้งความแน่นอนของการนำส่งพลังงานนั้นด้วย โดยทั่วไปการจัดการโดยรัฐวิสาหกิจที่ผูกขาดมักจะมีสัญญาซื้อขายที่ไม่รัดกุมเพียงพอ ทำให้ความเสี่ยงไม่ได้ถูกจัดการอย่างเพียงพอ และตกเป็นภาระที่ผู้บริโภคต้องรับในที่สุด

3. ปัญหา / จุดบกพร่องเชิงกระบวนการของระบบการวางแผนในปัจจุบัน

สถาบันพระปกเกล้า ได้ทำการวิจัยและสรุปผลการวิจัยเกี่ยวกับปัญหา/จุดบกพร่องเชิงกระบวนการของระบบการวางแผนโครงการขนาดใหญ่ในภาคพลังงานไว้ในรายงาน “ปัญหาความขัดแย้งแนวทางการป้องกัน และแก้ปัญหาค่าความขัดแย้งที่เกิดจากการดำเนินโครงการขนาดใหญ่” โดยมีสาระสำคัญสรุปได้ดังนี้

3.1 ประสพการณ์ ปัญหาและอุปสรรคในการวางแผนพลังงาน

3.1.1 การวางแผนพลังงาน เน้นการจัดหามากกว่าการจัดการ จุดเน้นดังกล่าวนำไปสู่การพยากรณ์ความต้องการใช้ไฟฟ้าแบบเผื่อไว้ก่อน โดยมีได้ตั้งคำถามถึงความคุ้มค่า ความเหมาะสม และความยั่งยืนในด้านต่าง ๆ รวมถึงภาระที่จะเกิดขึ้นจากการที่ระบบพลังงานล้นเกิน

³ ตัวอย่างเช่น งานศึกษาของ Prof. Shimon Amerbuch ในประเทศเม็กซิโก และอังกฤษ

3.1.2 การวางแผนพลังงาน มีการจำกัดทางเลือกทางเทคโนโลยี เชื้อเพลิง และรูปแบบการจัดการ ส่วนหนึ่งเกิดจากความเชื่อว่า “การผลิตพลังงานขนาดใหญ่ประหยัดกว่า” โดยมีได้พิจารณาถึงผลกระทบที่ข้อมจะรุนแรงขึ้นตามขนาดของโครงการ และปัญหาในการควบคุมและจัดการเพื่อลดผลกระทบที่ยากขึ้นตามขนาดโครงการด้วยเช่นกัน

3.1.3 ความเชื่อ หรือ ความเข้าใจว่า “การใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่สามารถควบคุมมลพิษได้” ไม่สามารถจะนำมาใช้ในประเทศได้ทุกกรณี ความเข้าใจที่ว่าเทคโนโลยีที่สังคมจะพึงพาได้จริงจะต้องมีองค์ประกอบทั้งทางเทคนิคและทางสังคม เทคโนโลยีที่ใช้ได้ดีในต่างประเทศ จึงอาจไม่สามารถป้องกัน หรือ แก้ไขผลกระทบได้เมื่อนำมาใช้ในประเทศไทย เพราะขาดกลไกการตรวจสอบที่โปร่งใสโดยประชาชนและชุมชน

3.1.4 การขาดการมีส่วนร่วมจากประชาชนในขั้นตอนต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการคัดเลือกขนาดรูปแบบและสถานที่ตั้งโครงการ ก็ดำเนินการแบบเบ็ดเสร็จภายในหน่วยราชการ หรือ ระหว่างราชการกับหน่วยธุรกิจ โดยมีได้เปิดให้ประชาชนมีส่วนร่วม ปัญหานี้ส่วนหนึ่งเกิดจากความเชื่อว่า “พลังงานเป็นเรื่องทางเทคนิค” อันเป็นความเชื่อที่กีดกันมิให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างมีความหมายในกระบวนการวางแผนและตัดสินใจ จากกรณีศึกษาโรงไฟฟ้าบ้านกรูดและบ่อนอกสามารถสรุปบทเรียนได้ดังนี้ (เฉพาะที่เกี่ยวข้องกับการวางแผนพลังงาน)

- การพิจารณาปัญหาและวางกรอบ
 - ขาดการมีส่วนร่วมในการตระหนักถึงความจำเป็นต้องมีโรงไฟฟ้า (แผนพลังงาน/แผนภูมิภาค)
 - ประชาชนไม่มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายรับซื้อไฟฟ้าเอกชน (สพช. กำหนด) การกำหนดแผนพัฒนาพื้นที่ (สชช. กำหนด) การกำหนดสถานที่ตั้ง การเลือกประเภทของเชื้อเพลิง และการวางแผนกำลังการผลิตไฟฟ้า (กฟผ. กำหนด) ไม่มีการประเมินผลกระทบในระดับนโยบาย แผนพัฒนากำลังการผลิตไฟฟ้า หรือ แผนพัฒนาพื้นที่
- ข้อเสนอทางเลือก/การหาสถานที่ตั้ง
 - กระบวนการกำหนดที่ตั้งไม่ได้คู่ค่านิยมของคนในพื้นที่
 - การจัดหาจัดซื้อที่ดินมีปัญหาขัดแย้งก่อให้เกิดความไม่ไว้วางใจ
- การออกแบบโครงการและการลดผลกระทบ
 - ประชาชนไม่มีส่วนร่วมในการให้ข้อคิดเห็นของความห่วงกังวล ความต้องการ

- การลดผลกระทบไม่ได้ให้ความสำคัญของวิถีชีวิต (ประมง/ เกษตร/ การท่องเที่ยว ฯลฯ)
- การยอมรับ
 - ไม่ยอมรับโครงการทั้งโครงการ เพราะรู้สึกว่าการกระทบต่าง ๆ ไม่อาจแก้ หรือ ปรับเปลี่ยนได้ เช่น เทคโนโลยี สถานที่ตั้ง
 - ไม่ยอมรับกรรมการประชาพิจารณ์บางคน
 - ไม่ยอมรับกระบวนการประชาพิจารณ์ที่เชื่อว่าเป็นการสร้าง ความชอบธรรมเท่านั้น

3.2 การหาสถานที่ตั้งโครงการ

- 3.2.1 การรับฟังความคิดเห็น (หรือประชาพิจารณ์) น้อยไป และช้าไป คือ ทำเฉพาะทำตามระเบียบตามกฎหมาย และทำครั้งเดียวสองครั้งอย่างเป็นทางการเท่านั้น และทำหลังจากผูกพันตามพันธสัญญา หรือ เงื่อนไขหลาย ๆ อย่างไว้แล้ว เช่น ซื่อที่ดินมาแล้ว (กรณีโรงไฟฟ้า) ผูกพันบริษัทที่จะขายถ่านหินให้เป็นหุ้นส่วนไว้แล้ว
- 3.2.2 การหาสถานที่ตั้งไม่ดูเรื่อง “ค่านิยม” ของชุมชน เช่น จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ คือ เมืองท่องเที่ยว แต่ภาพเก่า ๆ ของโรงไฟฟ้าพลังถ่านหิน (แม่เมาะ) ยังเป็นที่จดจำเรื่องมลพิษ ก็จึงได้รับการปฏิเสธจากคนประจวบฯ
- 3.2.3 การกำกับดูแลสิ่งที่เกิดขึ้นในชุมชน ประชาชนต้องการกำกับดูแลอะไรก็ตามที่เกิดขึ้นในชุมชนของเขา เมื่อสิ่งที่เกิดขึ้นกระทบวิถีชีวิตเขาแล้วและไม่แน่ใจในผลเสีย ทั้งโอกาสที่จะกำกับดูแลก็ไม่มี ทำให้ประชาชนปฏิเสธโครงการทั้งโครงการ แต่หากให้อำนาจมีส่วนร่วมในการติดตาม ตรวจสอบให้อำนาจในการมีส่วนร่วมควบคุมกำกับดูแล กรณีเกิดผลเสียประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในการสั่งปิด หรือ มีหลักประกันความเสียหายอย่างจริงจังก็จะทำให้ประชาชนมั่นใจขึ้น
- 3.2.4 ขาด “ทุน” สนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชน ประชาชนที่ไม่ได้มีเงินเดือนประจำแต่ต้องเสียเวลามามีส่วนร่วม จึงทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมเฉพาะในกรณีที่เขาได้รับผลกระทบ คือ มีทุกข์ คนที่อยู่ในชุมชนที่ไม่ได้รับผลกระทบก็ไม่สนใจอยากมีส่วนร่วม เพราะเสียเวลาทำมาหากินของเขา ฉะนั้น กระบวนการมีส่วนร่วมจึงควรมีกองทุนสาธารณะ หรือ “Public Fund” สนับสนุนกระบวนการมีส่วนร่วมเกิดขึ้น
- 3.2.5 ขาด “ความไว้วางใจ” ความไว้วางใจเป็นเรื่องสำคัญในการทำงานร่วมกัน หากกระบวนการตั้งแต่เริ่มโครงการ ประชาชนระแวงสงสัย และยังกระบวนการจัดหาที่ดินไม่โปร่งใส คำอธิบายว่าจะมาสร้างอะไรแน่ ผลเสียมีอย่างไรไม่มีคำตอบ

ชัดเจนเชื่อถือได้ ความไว้วางใจก็หมดไป เมื่อหมดแล้วจะคืนกลับมาใหม่ยิ่งยากกว่า

- 3.2.6 **ขาด “นโยบาย” ที่จะจัดการกับของเสียที่ชัดเจน** แม้การจัดการกับมลพิษของโครงการ เช่น การบำบัดน้ำเสียที่ดี การลดมลพิษทางอากาศที่ดี จะมีการศึกษาวิเคราะห์เพื่อลดผลกระทบ แต่ความชัดเจนในการที่จะติดตามตรวจสอบวัดมลพิษ โดยการมีส่วนร่วมของประชากรอย่างไร สามารถลดมลพิษได้ตลอดเวลาหรือเปล่า นโยบายที่จะเอาจริงกับมาตรการเหล่านี้จึงเป็นคำถามที่สำคัญ โดยเฉพาะหลักประกันหากจะเกิดปัญหาขึ้นมาจะมีหรือไม่

4. ข้อเสนอแนะ

จำเป็นต้องเร่งให้มีการปฏิรูประบบการวางแผนใหม่ เพื่อให้การพัฒนาระบบไฟฟ้าสามารถบรรลุหลักการและวัตถุประสงค์ตามข้อ 1 โดยพิจารณานำแนวการปฏิบัติที่ดีจากต่างประเทศ (เช่น Integrated Resource Planning และ Strategic Environmental Assessment) มาประยุกต์ใช้สำหรับประเทศไทย

อย่างไรก็ตาม หากทุกฝ่ายเห็นพ้องต้องกันถึงความจำเป็นในการจัดทําอย่างเร่งด่วนภายใต้กรอบการวางแผนเดิม เพื่อหลีกเลี่ยงปัญหาไฟฟ้าตกไฟฟ้าดับ ในอนาคตอันใกล้ ก็ควรจะให้มีการจัดทํา และลงทุนเฉพาะในส่วนที่จำเป็นเฉพาะหน้า หลังจากนั้นควรใช้กรอบการวางแผนใหม่ที่ปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้นในการวางแผน เพื่อให้เป็นไปตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง และวัตถุประสงค์ของการวางแผนระบบไฟฟ้า อันจะเป็นประโยชน์สูงสุดต่อส่วนรวม

นอกจากนี้ ควรให้มีแนวทางแก้ไขสำหรับแต่ละปัญหา/จุดบกพร่องในเชิงโครงสร้าง ดังนี้

4.1 แนวทางแก้ไขปัญหาเชิงโครงสร้าง

ปัญหา/จุดบกพร่อง	แนวทางแก้ไข	หมายเหตุ
● การพยากรณ์การใช้ไฟฟ้า — ขาดการรับผิดชอบต่อสาธารณะ (Accountability)	ให้ผู้ไฟฟ้ารายใหญ่รับผิดชอบโดยตรงในการแจ้งความต้องการใช้ไฟฟ้าในอนาคต และร่วมรับผิดชอบในการวางแผน และจัดทําไฟฟ้าเพิ่มขึ้น	อาจทําได้ภายใน 1 ปี
— การไฟฟ้ามีความขัดแย้งทางผลประโยชน์	ปรับโครงสร้างค่าไฟฟ้าให้รายได้ของการไฟฟ้าไม่ขึ้นอยู่กับปริมาณการใช้ไฟฟ้า และการลงทุน (“Delink” รายได้ และปริมาณการใช้ไฟฟ้าและลงทุน เพื่อหลีกเลี่ยงโครงสร้าง...) “ยิ่งลงทุนมาก ยิ่งใช้ไฟฟ้ามาก ยิ่งกำไร”	อาจทําได้ภายใน 1 ปี

ปัญหา/จุดบกพร่อง	แนวทางแก้ไข	หมายเหตุ
- ขาดการเชื่อมโยงฐานข้อมูลการใช้ไฟฟ้า	ปรับการพยากรณ์ความต้องการใช้ไฟฟ้าใหม่ ทั้งนี้ ควรให้ค่าพยากรณ์สอดคล้องกับภาวะเศรษฐกิจ และความเป็นจริงในปัจจุบันด้วย	น่าจะทำได้ภายใน 1 ปี
● การจัดหา - ไม่พิจารณาทางเลือกอย่างรอบด้านและเท่าเทียม - ไม่มีการประเมินศักยภาพของทางเลือก	นำระบบ Integrated Resource Planning มาใช้ในการวางแผน ศึกษาและประเมินปริมาณการประหยัดพลังงาน และกำลังการผลิตที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากนโยบายการสนับสนุนของรัฐ ทั้งในส่วนที่ใช้เอง และขายเข้าระบบของ VSPP และ SPP ซึ่งรวมถึงพลังงานหมุนเวียน และ Cogeneration ทั้งนี้ ให้มีการศึกษาให้ชัดเจนถึงผลการลดลงของทั้งความต้องการพลังงานและพลังไฟฟ้าของระบบ (Energy และ Peak Demand) ด้วย	อาจทำได้ภายใน 1 ปี น่าจะทำได้ภายใน 1 ปี
● โครงสร้างราคา/ต้นทุน - หลักการราคาเชื้อเพลิงไม่เท่าเทียมกัน - ต้นทุนที่ใช้เป็นต้นทุนทางการเงินไม่ใช่ต้นทุนทางเศรษฐศาสตร์ - ภาระต้นทุนทางสิ่งแวดล้อมตามกฎหมายมีความไม่เท่าเทียมกัน	ใช้หลักการต้นทุนหน่วยสุดท้าย (Marginal Cost) สำหรับทุกเชื้อเพลิงในการวางแผน โดยเฉพาะอย่างยิ่งราคาก๊าซธรรมชาติ ต้องคำนวณรวมต้นทุนทางสังคมและสิ่งแวดล้อม (Externality) โดยจะต้องศึกษาค่าที่เหมาะสมสำหรับประเทศไทย ควรปรับมาตรฐานการระบายสารเจือปนให้เป็นมาตรฐานเดียวสำหรับทุกเชื้อเพลิง โดยคำนึงถึงผลกระทบต่อสุขภาพ และสิ่งแวดล้อมเป็นประเด็นสำคัญ นอกจากนี้ สำหรับแหล่งพลังงานนำเข้า เช่น เชื้อเพลิงผลิตไฟฟ้าพลังน้ำในประเทศเพื่อนบ้านก็ควรนำมามาตรฐานการดูแลทางสังคมและสิ่งแวดล้อมของไทยในประเทศเพื่อนบ้านด้วย แม้จะไม่มีกฎหมายบังคับ ทั้งนี้ เพื่อให้การนำเข้าพลังงานไม่ก่อให้เกิดการผลักภาระด้านผลกระทบต่อให้แก่ประชาชนในประเทศดังกล่าว	ทำได้ทันที คาดว่าจะใช้เวลามากกว่า 1 ปี ทำได้ทันที

ปัญหา/จุดบกพร่อง	แนวทางแก้ไข	หมายเหตุ
— ขาดการแยกแยะต้นทุนระบบส่ง/จำหน่ายที่ชัดเจน จึงไม่สามารถเปรียบเทียบ Distributed Generation , Centralized Generation และ DSM บนฐานเดียวกัน	ควรแยกแยะบัญชีและต้นทุนส่วนต่าง ๆ ของระบบไฟฟ้าอย่างชัดเจนและโปร่งใส	น่าจะทำได้ภายใน 1 ปี
● การกระจายความเสี่ยงเชื้อเพลิง — การประเมินความเสี่ยงทางราคา — กำหนดสัดส่วนที่เหมาะสมของเชื้อเพลิงต่าง ๆ ยังขาดหลักการรองรับที่ชัดเจน	พิจารณานำวิธีวิเคราะห์ความเสี่ยง ด้านความผันผวนของราคา เช่น Portfolio Risk Analysis มาใช้ ประกอบการตัดสินใจในการกระจายความเสี่ยงด้านราคาเชื้อเพลิง สำหรับความเสี่ยงด้านการจัดหา ควรแก้ไขสัญญาซื้อขายเชื้อเพลิง โดยเฉพาะอย่างยิ่งสัญญาซื้อขายก๊าซธรรมชาติ ให้มีความรัดกุมและเป็นธรรมต่อผู้บริโภคมากขึ้น	น่าจะทำได้ภายใน 1 ปี

4.2 แนวทางแก้ไขปัญหาเชิงกระบวนการ ให้พิจารณาจากแนวทางข้อเสนอใน รายงาน “ปัญหาความขัดแย้ง แนวทางการป้องกัน และแก้ปัญหาความขัดแย้งที่เกิดจากการดำเนินโครงการขนาดใหญ่” โดยมีสาระสำคัญสรุปได้ดังนี้

4.2.1 กระบวนการมีส่วนร่วมในการวางแผน

- ควรให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาแผนพลังงานและแผนพัฒนาภูมิภาค ตั้งแต่ต้น
- การเปิดโอกาสให้กับชาวชุมชน หรือ ผู้ที่อาจรับผลกระทบมีเวลาที่จะคิด มีส่วนร่วมในการศึกษาและตัดสินใจได้เองก่อน ประชาชนจะไม่วู้งานถูกบังคับให้ต้องเชื่อให้ต้องตัดสินใจ ประชาชนจะเต็มใจมากกว่าที่จะร่วมกระบวนการมีส่วนร่วม และหาทางออกได้ดีกว่า
- ควรปรับปรุงกระบวนการรับฟังความคิดเห็นให้เริ่มฟังตั้งแต่เริ่มตระหนักถึงปัญหาและคิดโครงการ โดยเฉพาะควรที่จะฟังผู้ได้รับผลกระทบโดยไม่ต้องรอให้ประชาชนต้องรวมตัว ซึ่งเป็นประชาคมติของผู้มีอำนาจน้อย
- ควรใช้กระบวนการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการศึกษา หรือ ร่วมเรียนรู้ และควรให้มีทางเลือกหลาย ๆ พื้นที่ แทนการกำหนดพื้นที่ข้างเคียง ให้โอกาสประชาชน ทำความเข้าใจและตัดสินใจเองก่อน

- การทำประชาพิจารณ์ควรทำอย่างไม่เป็นทางการ โดยตลอดกระบวนการ

4.2.2 กระบวนการมีส่วนร่วมในการเลือกที่ตั้งโครงการ

กระบวนการมีส่วนร่วมเพื่อจัดหาสถานที่ตั้งโครงการอาจสรุปได้ดังนี้ คือ

- หลักการที่ 1 : ชุมชนควรเป็นผู้อาสาและมีสิทธิ์ที่จะออกไปจากกระบวนการเมื่อไรก็ได้
- หลักการที่ 2 : ชุมชนควรมีส่วนในการแก้ปัญหาและการตัดสินใจโดยตลอดกระบวนการ
- หลักการที่ 3 : ชุมชนควรได้รับค่าชดเชยต่อผลเสียหากไม่อาจจะลดผลกระทบนั้น ๆ ได้ และช่วยให้ชุมชนได้ประโยชน์
- หลักการที่ 4 : ชุมชนควรมีสิทธิ์ที่จะเลือกเทคนิควิธีการตลอดจนกระบวนการวัดผลกระทบในเทคนิควิธีการที่ชุมชนเห็นเหมาะสมและรับได้
- หลักการที่ 5 : ตำแหน่งที่ตั้งของสถานบำบัดหรือโรงงาน โครงการต้องได้มาตรฐานสิ่งแวดล้อม และมีความปลอดภัยต่อสุขภาพของคนโดยไม่มีข้อจำกัดหรือเงื่อนไขใด ๆ ทั้งสิ้น

วิธีการดำเนินการมีส่วนร่วมในการหาสถานที่ตั้งโครงการ

- ขั้นตอนที่ 1 : เชิญชวนเพื่อมารับรู้ปัญหาและโครงการ
- ขั้นตอนที่ 2 : การร่วมกันศึกษาปัญหาและหาทางออกร่วมกัน
- ขั้นตอนที่ 3 : การร่างข้อเสนอเพื่อรับความเห็นชอบจากผู้มีอำนาจ
- ขั้นตอนที่ 4 : การอนุมัติโครงการ
- ขั้นตอนที่ 5 : การศึกษาวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม
- ขั้นตอนที่ 6 : การก่อสร้างโครงการ
- ขั้นตอนที่ 7 : การดำเนินโครงการภายหลังการก่อสร้างเสร็จแล้ว

กระบวนการหาที่ตั้งโครงการ

